

O prejudecată periculoasă și falsă

Scris de Ninel Ganea
Joi, 17 Mai 2018 11:52

Una din prejudecățile pe cât de răspândite pe atât de periculoase afirmă că suma problemelor noastre derivă din domnia prostiei. Potrivit acestei teorii, lipsa de inteligență, cultura precară sau educația deficitară a liderilor politici explică dezastrelor, catastrofele și eșecurile sociale. Nu de azi, de ieri, ci dintotdeauna.

Alexandru Paleologu a fost unul din susținătorii articulați ai acestei idei și mergea până într-acolo încât afirma că însuși diavolul nu este altceva decât prostie pură: „El nu e, cum crede lumea, deștept, subtil, ironic, mefistofelic etc. Nu. E prost. „Inteligență diabolică”: sintagma asta e stupidă, e un non-sens. Diabolică e numai prostia (...) Priviți (ocaziile sunt nenumărate) cât de vicleni pot să fie imbecilii, ce tertipuri le dau prin cap, pe care inteligența nu le imaginează, nu fiindcă ar fi incapabilă, ci fiindcă nu-și pierde vremea cu stupidele scopuri ale tertipurilor. Prostia este eternă și invincibilă ; e o hidră cu nenumărate capete care cresc la loc de câte ori le tai, de aceea trebuie tăiate mereu cu acizii inteligenței, pentru a o ține în șah ; e tot ce se poate face contra ei.”

Argumentul nu are susținere din punct de vedere patristic, Ortodoxia având altă grilă de evaluare antropologică. Iar în privința diavolului recomandările Părinților sunt explicite în a nu intra în controverse dialectice, deoarece este o bătălie pierdută dinainte de om.

Totuși, teoria lui Alexandru Paleologu are în modernitate rădăcini filosofice respectabile. Iluminismul este prima mișcare serioasă în care oamenii sunt văzuți cu predilecție ca animale care își folosesc rațiunea (citește inteligența). De aici provenea și ideea că poporul trebuie scos din bezna ignoranței (citește prostie) și adus la conștiința adevărului superior și propriului interes, descoperite de filosofii radicali. Dar cred că originea teoriei se găsește la Platon, deși poate nu tocmai în formula vulgară de azi.

Altfel, nu lipsesc exemple pentru a demonstra validitatea ideii: Ceaușescu, Mao și...cam atât. Ceea ce e destul de puțin pentru o teorie atât de cuprinzătoare, mai ales că inclusiv aceste

O prejudecată periculoasă și falsă

Scris de Ninel Ganea
Joi, 17 Mai 2018 11:52

ilustrări trebuie contextualizate. De pildă, ascensiunea lui Mao a fost făcută posibilă și precedată de revoluția lui Sun Yat Sen, un intelectual pur-sânge care a dăruit cel mai vechi imperiu din istoria omenirii. O realizare doar în istoriile progresiviste. Pe de altă parte, regimul lui Ceaușescu, cu toate păcatele sale nenumărate, a survenit după o conducere comunistă mult mai intelectuală și mult mai represivă prin comparație.

Vulnerabilitatea teoriei te izbește imediat ce rememorezi biografiile marilor dictatori. Și asta pentru că lipsesc cu desăvârșire nu doar proștii în înțelesul comun al termenului, ci și submediocritățile intelectuale. Nu au debordat mințile sclipitoare, dar după orice criterii moderne am avea în vedere majoritatea tiranilor a fost foarte bine educată.

Stalin, de exemplu, era în tinerețe printre cei mai buni, dacă nu cel mai bun elev din clasă, ceea ce i-a permis și intrarea la seminarul teologic de la Tiflis cu o bursă specială, recomandat de profesorii săi. S-a distins la învățătură și în seminar, chiar dacă, de la un anumit moment încolo, a devenit mai puțin competitiv. În tinerețe a scris și poezii, iar creațiile sale au fost suficient de apreciate în epocă și după astfel încât să fie incluse în diverse antologii georgiene.

Lenin a fost probabil cel mai tipic reprezentant al intelighenției ruse, cu o minte îmbibată de teorii și de cărți revoluționare. Dar asta nu l-a făcut deloc mai puțin sângeros. Ba dimpotrivă. Tot anturajul său de revoluționari, în care se distingea Troțki, era compus aproape în exclusivitate din intelectuali. Și chiar dacă acești oameni ucideau sau trimiteau la moarte fără nici un fel de ezitări morale, asta nu-i făcea nicidecum mai puțin intelectuali. Doar că ideile contau mai mult decât indivizii.

La rândul lor, kmerii roșii din Cambogia nu erau niște sălbatici ieșiți din junglă. Fuseseră educați la Sorbona iar liderul lor, Khieu Samphan, avea să afirme la proces că „**în calitate de intelectual** (s.n.), nu mi-am dorit pentru țara mea altceva decât justiție socială.”

Apoi, Hitler poate că nu avea un cv formal de invidiat, însă nu era nici pe departe un prostănel. Avea o pasiune pentru arte, și-a dorit să urmeze un liceu clasic, picta acuarele, asculta Wagner, citea Nietzsche, Schopenhauer, Darwin, etc. Cu alte cuvinte, avea preferințele culturale ale unui om educat în media vremii. Nu putem spune despre cineva care merge de 10 ori să vadă Lohengrin că este un prost, nu?

O prejudecată periculoasă și falsă

Scris de Ninel Ganea
Joi, 17 Mai 2018 11:52

În fine, Fidel Castro a fost educat de iezuiți, Robert Mugabe de asemenea, majoritatea directorilor CIA la fel și exemplele se pot înmulți cu ușurință.

Nu doar că toți acești casapi, între care există diferențe semnificative, erau bine instruiți, dar orice istorie onestă a secolului XX trebuie să țină seama și de elogiile vocale aduse lor de o legiune nesfârșită de intelectuali.

În context o mențiune aparte îi revine lui Bertrand Russell deoarece a fost fără îndoială printre cei mai inteligenți și mai periculoși oameni ai veacului trecut. Deși nu a ajuns niciodată la putere efectiv – și trebuie să-l mulțumim lui Dumnezeu pentru asta – scrierile sale scot în evidență o minte dictatorială, înfricoșător de abilă. Pentru următorul Lenin, probabil că Russell va juca rolul lui Marx, iar în loc de „Capitalul” noua biblie a marelui inchișitor va fi „Impactul științei asupra societății”. Idei precum distrugerea Europei și transformarea vechiului continent într-un nou Haiti, folosirea hranei și a medicamentelor pentru a determina comportamentul uman, utilizarea educației în scopul de a condiționa definitiv individul se găsesc în această carte puțin cunoscută a lui Russell. „Îi revine unui viitor om de știință să precizeze aceste maxime și să descopere costul pe cap de copil al inculcării credinței că zăpada este neagră”, scria filosoful britanic.

Demonii secolului XIX aveau același pedigree intelectual. Simon Bolivar, revoluționarul care a distrus un continent întreg, dormea la cap cu Rousseau, și cunoștea la virgulă iluminismul francez. Buonarroti, patriarhul tuturor mișcărilor ocult-revoluționare, era considerat de contemporani ca un individ excepțional. Adam Weishaupt, fondatorul ordinului Iluminatilor, era profesor de drept la Universitatea din Ingolstadt. La noi, Mitică Filipescu, al doilea român cu doctorat din istoria țării, a pus bazele unei mișcări revoluționare secrete care își propunea să radă conducerea țării. Etc. Etc.

Din rândurile de mai sus nu rezultă irelevanța educației, ci dimpotrivă. Toate exemplele de mai sus demonstrează care este efectul unui anumit tip de educație, și anume cel modern, asupra oamenilor, în care accentul cade întotdeauna pe dobândirea unor abilități și competențe, separate de un conținut moral solid. „Educația fără religie va produce doar diavoli inteligenți”, spunea Wellington în secolul XIX. În veacul trecut, C.S. Lewis afirma cam același lucru, deși parcă pe un ton mai puțin ferm: „Educația fără valori, cât de folositoare ar fi ea, pare mai degrabă să facă din oameni diavoli mai inteligenți” Așadar, educația are un rol decisiv și cu cât ne îndepărtăm mai tare de paideia clasică, cu atât cresc șansele de apariție ale unor noi băi de sânge, consecință necesară a ideii că doar cunoașterea și nu virtutea primează în luminarea omului.